

Inhoudsopgave

Voorwoord	6	Kunst en cultuur	43
De waarheid en niets dan...	8	Economie en welzijn	44
Ontmoetingen	9	Landbouw en visserij	44
		Gezondheidszorg	48
		Onderwijs	49
ACHTERGRONDEN	11	Levensstandaard	51
Ligging en klimaat	11	De armoedegrens	52
Ligging	11	Toerisme	53
Klimaat	12	Flora en fauna	54
Provincies, districten en steden	15	Flora	54
Provincies	15	De baobabboom	54
Bestuurlijke verantwoordelijkheid	15	Andere gewassen	56
Districten	16	Fauna	59
Steden	16	Samenvatting	61
Aantal inwoners en bevolkingsdichtheid	17	Nationale parken en natuurreservaten (overzicht)	62
Forest Parks	66	Het leven in Gambia	67
Familiieverhoudingen	67	Familiieverhoudingen	67
Gezagsverhoudingen binnen een leefgemeenschap	71	Gezagsverhoudingen binnen een leefgemeenschap	71
Volksaard	75	Volksaard	75
Religie	75	Religie	75
De Gambiaanse keuken	81	De Gambiaanse keuken	81
Winkelen en souvenirs	83	Winkelen en souvenirs	83
Vakantie- en recreatiemogelijkheden	88	Vakantie- en recreatiemogelijkheden	88
Zee en strand	88	Zee en strand	88
De hotels	89	De hotels	89
De hotels nader bekeken	91	De hotels nader bekeken	91
Banjul	93	Banjul	93
Cape Point	93	Cape Point	93
Bakau	94	Bakau	94
Fajara	95	Fajara	95
Kotu	96	Kotu	96
Kololi	98	Kololi	98
Brufut en Gunjur	104	Brufut en Gunjur	104
Verblijven landinwaarts	106	Verblijven landinwaarts	106
Guesthouses, lodges en appartementen	113	Guesthouses, lodges en appartementen	113
Tracking	113	Tracking	113
Geschiedenis, kunst en cultuur	33		
Geschiedenis	33		

Inhoudsopgave

Cafés en restaurants	114	Boeking	139
Restaurants aan het strand	114	Geld	139
Excursies en uitstapjes	115	Douane	139
Dagexcursies	115	Klimaat en beste reistijd	140
City-tour	117	Gezondheid	140
Creek- en sportfishing	117	Bagage	140
Roots	117	Vervoersmogelijkheden naar	
Jungle- en strandsafari	117	Gambia	140
African experience	118	Kleding	141
Naar Senegal	118	Handig om mee te nemen	141
Moonlight cruise	119	Tijdens de reis	144
Vogelsafari	119	Nuttige adressen	144
Romantische riviercruise	119	Aankomst op het vliegveld	144
Over water naar Ginack en		Geld	144
de Saloum delta	120	Gezondheid	145
Meerdaagse reizen door		Overnachtingsmogelijkheden	145
Gambia en Senegal	120	Politie	146
JanjangBureh	120	Telefoneren	146
Tendaba Camp	122	Vervoer algemeen	147
Enkele uitstapjes die u zelf		Vervoer per taxi	149
kunt ondernemen	123	Na de reis	152
Sporten in Gambia	127	Vertrek	152
Watersport	127	Gezondheid	152
Hengelsport	128	Geld	152
Golf	130	Van A tot Z	152
Fietsen en bromfietsen	130		
Tennissen en squash	131	BEZIENSWAARDIGHEDEN	169
Paardrijden	131	Rondreis door Gambia	169
Kijken naar sport	131	Inleiding	169
Buitenlanders in Gambia,		De belangrijkste plaatsen in	
vestiging en verblijf	131	het westen	172
Sparen en beleggen in Gambia	135	Banjul	172
Trouwen in Gambia	136	Bakau	180
Gambianen uitnodigen voor		Fajara	182
een bezoek aan Europa	136	Serekunda	183
PRAKTISCHE INFORMATIE	139	De kust en het westen	189
Voor de reis	139	Algemeen	189
Nuttige adressen	139	Gunjur en omgeving	193
Benodigde reisdocumenten	139		

Inhoudsopgave

Brikama	195	Het kamermeisje	105
Yundum	199	Op stap met Lamin	121
Het zuiden	203	Hustlers of bumpsters: de	
Algemeen	203	nationale plaag van Gambia?	132
Van Brikama tot Sibanor	205	Op het vliegveld	141
Van Sibanor tot Kalagi	206	De rastabeweging	186
Van Kalagi tot Soma	210	Horen, zien en zwijgen	200
Soma	215	Alex Haley: roots	240
Van Mansa Konko tot Koina	216	De onderwijzer	246
JanjangBureh (Janjanbureh/ Georgetown)	217	NATIONALE PARKEN EN	
Bansang	222	NATUURRESERVATEN	
Basse Santa Su	223	Overzicht	62
Het 'verre oosten'	227	Bijilo Forest Park	193
De weg terug	230	Pelican Island	194
Het noorden	231	Tanji River Bird Karinti Reserve	196
Het oosten vanuit Basse via de noordelijke oever	231	Abuko Nature Reserve	197
Terug naar de kust	232	Makasutu Culture Forest	201
Wassu	235	Kiang West National Park	211
Farafenni (Farafenye)	237	Baboon Islands National Park	235
Barra	242	Niumi National Park	244
Over de auteur	248	OPGENOMEN KAARTEN	
Register	249	Gambia, ligging in Afrika	11
TRADITIONELE VERHALEN		Gambia, overzichtskaart	12-13
Het wreedste dier	68	Indeling in divisions	14-15
De afgunstige dorpingen	79	Het westen van Gambia	170-171
Ninkee Nankaa	166	Banjul en omgeving	173
Het huwelijk van Mansani Ceeseey	208	Banjul	176-177
The Lion King	220	Bakau	180
ONTMOETINGEN		Serekunda	183
De werkers van Gambia	45	De Atlantische kust	190-191
De bioloog	85	Centraal-Gambia	212-213
		Soma	216
		JanjangBureh	218
		Basse Santa Su	224
		Het oosten van Gambia	228-229
		Farafenni	238
		Barra	243

lopesoorten aan en men beweert dat er zelfs luipaarden zijn waargenomen. In de struiken zijn tal van vlindersoorten waar te nemen, op de grond leven diverse soorten hagedissen. Het water is het domein van onder andere dolfijnen en manatees (zee-olifanten) en natuurlijk is het gebied buitengewoon visrijk.

Pelican Island

Pelican Island ligt voor de kust nabij Tanji. Veel pelikanen (seizoengevoelig) en duizenden meeuwen van een zestal soorten. Het eiland is het gehele jaar door te bezoeken, voor de vogels is het beter dit tijdens de broedtijd (april-mei) te vermijden.

Pirang Forest National Park

Een klein stukje ten zuidoosten van de nationale luchthaven en bereikbaar via het dorpje Pirang, ligt het Pirang Forest n.p.. Het is weliswaar een klein park maar heel bijzon-

der, vooral vanwege de bescherming door de Pirang-Bonto Eco-tourism Community Project. De bevolking van Pirang weet uitstekend om te gaan met het beheer van de ecologische omstandigheden binnen het park. Natuurlijk vindt u er veel verschillende soorten bomen, maar er worden ook geneeskrachtige kruiden verbouwd die de lokale bevolking al eeuwen lang op de been houdt. Als u wat dichter bij het water komt kunt u, behalve tal van vogelsoorten, waaronder de lepelaar, ook zien hoe men in staat is om garnalen te kweken. U vindt er natte en droge rijstvelden en u kunt de enorme, meer dan 30 meter hoge, Canopy boom bewonderen die eigenlijk alleen in tropische regenwouden voorkomt.

River Gambia National Park (voorheen Baboon Island n.p.)

Het park bestaat uit een groep van 5 eilanden en is niet toegankelijk voor bezoekers.



Pelikaan



Een baviaan op een loopplank in de mangrove

Het park heeft ten doel om Chimpansees die er als wees worden opgevangen, voor te bereiden op terugkeer naar de natuur, waarmee ze dan meteen een herintreding in Gambia maken. De groep bestaat uit ongeveer 50 chimpansees die zich inmiddels over drie eilanden verspreid hebben. Het geheel staat bekend onder de naam Chimpanzee Rehabilitation Camp (CHC). Dankzij de rust komen in de omgeving ook nijlpaarden en krokodillen voor. Hoewel de eilanden niet door bezoekers betreden mogen worden, u kunt met een boottrip toch een goede indruk krijgen van de flora en fauna op en rond de eilanden.

Tanbi Wetland Complex

Ook het Tanbi Wetland Complex behoort tot de waterrijke gebieden. Het ligt aan de monding van de rivier Gambia, op slechts enkele kilometers ten zuidoosten van Banjul. Het meet nauwelijks 6 km², waarvan bijna 5

km² uit mangrove bestaat. Het zijn juist de mangroves die het gebied interessant maakt. Mocht u denken dat mangrove gewoon mangrove is, dan kunt hier leren dat er zeker 5 verschillende soorten zijn. Ook zijn er bijzondere soorten palmbomen en baobabs te bewonderen. Op dit betrekkelijk kleine stukje natuur zijn niet minder dan 360 soorten vogels waargenomen (seizoensgebonden). In de mangrove leven wat bavianen, maar ook een aantal dieren die met uitsterven worden bedreigd zoals de westerse rode colobus, de Afrikaanse klauwloze otter en manatee (zee-olifant). U kunt echter vrijwel zeker rekenen op een ontmoeting met krokodillen.

Tanji Bird Reserve (Tanji River Karinti Bird Reserve)

Zowel de plaats als de naam geven precies aan wat u er kunt verwachten: direct ten noorden van de vissersplaats Tanji ligt een

dient het aanbeveling hier vooraf precies naar te informeren. Lees ook de beschrijvingen van de hotels. Vaak zijn er voorzieningen die het de rolstoelgebruiker binnen het complex extra gemakkelijk maken en in de meeste gevallen kan men op een terras aan het strand komen. Enkele hotels beschikken over speciale kamers voor invaliden. Buiten het hotel wordt het gebruik van een rolstoel een stuk moeilijker. Het is mogelijk om enkele excursies mee te maken, maar u kunt er niet van uitgaan dat er auto's of bussen zijn met rolstoelliften. Voor iemand die geheel op de rolstoel is aangewezen, zijn de mogelijkheden buiten het hotel vrijwel nihil.

RONDREIS

Er worden rondreizen georganiseerd door Gambia en Senegal. Vanuit Nederland te regelen of ter plaatse. U dient er rekening mee te houden dat u in het laatste geval waar-

schijnlijk met een internationaal gezelschap reist. De rondreizen worden begeleid door Engelstalige of Duitstalige gidsen.

SAFARI

In Gambia meer naam dan daad, natuurlijk met uitzondering van de zg. vogelsafari's.

SENEGAMBIA

Senegal en Gambia worden tezamen Senegambia genoemd. Omdat het ooit (tot 1989) de bedoeling was dat er een samenvoeging van de twee landen zou plaatsvinden, komt u de naam op veel plaatsen tegen.

SOUVENIRS

In en rond hotels, op markten en bij de kooplieden die u overall tegenkomt. Houtsnijwerk en batikproducten zijn zeer gewild, maar ook rieten manden, lederen voorwerpen en (nep)sieraden vinden gretig aftrek.



Souvenirwinkeltje in Banjul

Foto:Anton_Ivanov / Shutterstock.com

STRANDEN

De kust bestaat uit brede zandstranden, op veel plaatsen begrensd door palmboombossen. De getijden beïnvloeden de breedte van de stranden aanzienlijk. Tijdens stormen in de laatste jaren zijn, met name in de omgeving van het Senegambia Beach hotel, behoorlijke stukken strand weggeslagen. Met heeft dit ondervangen door wallen op te werpen en zonneterrassen aan te leggen rond de aanwezige beachbars. Het niveauverschil tussen de terrassen en het strand is daardoor op sommige plaatsen aanzienlijk groter geworden. Enkele jaren terug zijn zowel in het Senegambiagebied als langs de weg naar Banjul (waar graven door de oceaan werden blootgelegd) renovatiewerkzaamheden verricht. Er is een geweldige hoeveelheid zand uit de oceaan opgepompt waardoor de stranden weer breed zijn als vanouds.

SUPERMARKTEN

U vindt ze in de nabijheid van de hotels. Vaak worden ze aangeduid als minimarkt. Dit geldt ook voor al die kleine winkeltjes die u overal in het land tegenkomt. Er zijn enkele grote supermarktketens. Die vindt u nabij de hotels, langs de doorgaande wegen en in de grotere plaatsen. U koopt er een fles water, maar wilt u een fiets of een wascombinatie hebben, het is in deze supermarkten te koop.

TAAL

De taal die in Gambia door bijna iedereen min of meer behoorlijk wordt gesproken is Engels. In het binnenland kunt u voor verrassingen komen te staan. In hotels kunt u meestal ook met Frans terecht.

TAXI'S

Bij elk hotel voorhanden, in elke plaats ruimschoots aanwezig. U herkent de taxi's aan de

groen(gele) kleur en aan de gele nummerplaten. Als u loopt te wandelen zullen zij achter u claxonneren. Uw hand opsteken is dan genoeg. Vooraf de ritprijs afspreken, tenzij er sprake is van een taxi die een vaste route rijdt: een zg. bush-taxi.

TELEFONEREN

Via de kantoren van Gamtel of vanuit een telefooncel. De verbinding is niet altijd optimaal. Vanuit hotels vaak (veel) duurder. De kantoren van Gamtel leveren alleen diensten op het gebied van telefoon, fax en telegrammen. Postzegels koopt u bij de handel, in uw hotel of in het postkantoor. Als u een rondreis maakt door het land, dan staat bij elk dorp dat over een Gamtelkantoor beschikt, aangegeven welke diensten zij aanbiedt. Mobiel bellen is in veel gevallen mogelijk, maar niet alle Belgische en Nederlandse providers worden in Gambia ondersteund. Informeer bij uw provider.

TENNIS

De meeste hotels beschikken over (gratis) tennisbanen.

TOUBAB

Dit is een van de weinige woorden die in alle Gambiaanse talen dezelfde betekenis heeft. Het betekent letterlijk: 'witmens', een blanke dus.

TIJDSVERSCHIL

Het is in Gambia 1 uur vroeger dan in Nederland of België, gedurende de zomertijd is het verschil 2 uur.

VEERDIENSTEN

Door het gehele land is het mogelijk om de rivier Gambia over te steken. De tarieven van de officiële veren zijn laag. Er wordt afgevaren volgens een vast schema. Er zijn ook

DE BELANGRIJKSTE PLAATSEN IN HET WESTEN

BANJUL

Banjul is de hoofdstad van Gambia, maar het is niet de grootste plaats van het land. Officieel telt het nauwelijks 31.000 inwoners, maar recente schattingen spreken over bijna 60.000 ingezetenen. De stad is gebouwd op het oorspronkelijke St.Mary Island, een eiland in de rivier Gambia dat in 1816 door Alexander Grant, een Britse officier, van de koning van Kombo, Tumani Bojang, gekocht werd. Banjul was toen niet meer dan een zandplaat in de monding van de rivier, maar vanwege de strategische ligging een voor de Britten gewild object. Ze werden het eens over een prijs van 25 Britse ponden, waarvan er 18 contant voldaan moesten worden. De rest van het bedrag werd voldaan in andere 'valuta', zoals tabak, rum en vuurwapens. (Soms wordt een prijs genoemd van 103 staven ijzer.) Grant noemde het eiland Bathurst, naar Henry, de derde graaf van Bathurst, de Britse minister voor Koloniën tussen 1815 en 1827. Genoemde Grant had de reputatie erg lui te zijn en, bij wijze van spreken, zijn stoel niet uit te komen. Het verhaal gaat dat hij zijn tijd doorbracht in een stoel die was vervaardigd van boomvezels, waarschijnlijk vezels van de baobabboom. In de taal van de Mandinka is ban: stoel en jul: vezel. Banjul betekent dus letterlijk: vezelstoel. Bathurst maakte een spectaculaire groei door. In 1818 woonden er reeds meer dan 700 mensen en werd het de zetel van het Britse gouvernement. Zeven jaar later was het inwoneraantal gestegen tot bijna 2000 en werd het militaire bewind vervangen door een gouverneur. De plaats is al meer dan 100 jaar door middel van een

brug over de Oystercreek (Oesterkreek), de Dentonbrug, verbonden met het vasteland. In de directe omgeving van de brug zijn diverse bedrijven gevestigd, w.o. een pindaverwerkings en -overslagbedrijf van de GPMB, de Gambia Produce Marketing Board. De huidige brug werd op 18 februari 1986 officieel in gebruik gesteld, bij de herdenking van het feit dat Gambia 21 jaar terug, op 18 februari 1965, onafhankelijk werd. Hiermee was de oude brug vervangen, die van 1885 dateerde en genoemd werd naar de toenmalige gouverneur Denton. De omgeving van de brug dient als uitgangspunt voor vele excursies in het waterrijke gebied rond Banjul. Omdat de plaats ook aan de Atlantische Oceaan ligt, is het een economisch belangrijke stad voor Gambia. Zeeschepen varen tot aan de kade en het is voor middelgrote schepen zelfs mogelijk om via het mangrovegebied dat Banjul omringt, door te varen tot aan de Dentonbrug.

N.B. Veel straten in Banjul hebben (nog) een dubbele naam. Tal van vroegere namen herinnerden aan de tijd dat de Britten het bewind over het land voerden. De huidige regering wil dat veranderen en de namen voorzien van namen die voor de Gambianen zelf van betekenis zijn en van personen die vanuit Gambiaans oogpunt iets betekend hebben. Liberation Avenue heette vroeger Wellington Street, het verlengde Russel Street, de naam van Hurst Street werd vervangen door Bai Ceessay Street. Sommige mensen blijven hardnekkig de oude namen gebruiken. (Dat gebeurt trouwens ook bij stedenamen: JanjangBureh wordt nog door

iedereen Georgetown genoemd.) De Roundabout, de rondweg die u vanuit Half Die naar de Serekunda Highway brengt zonder het gewriemel door de straten van Banjul, heet tegenwoordig vanaf Liberation Avenue: Cherno Adama Bah Street, het gedeelte langs de mangrovemoerassen Kankujereh Road. De Marina Parade, de belangrijke weg waarlangs vele ministeries en ministeriële gebouwen gevestigd zijn en die eindigt bij het State House, kreeg ook een nieuwe

naam: Muammar al Gadhafi Avenue. Dit gebeurde in de tijd dat Gambia en Libië innige banden leken aan te gaan die op grond van internationale commotie werden afgeblazen. Iedereen, zeker in regeringskringen, spreekt dus nog over de Marina Parade en ook de naam bordjes zijn weer teruggehangen.

De Dentonbrug is vierbaans en ook de verbindingsweg tussen de brug en (bij benadering) Bwiam blijft deze breedte houden, zo-



BANJUL EN OMGEVING

dat het een ideale manier is om het achterland te bereiken. Dit is de enige vierbaansweg in Gambia. Voorbij Bwiam (en geleidelijk aan verder) zet de weg zich in een wat afgeslankte en vooral slechtere vorm voort. Ooit was deze geasfalteerd, maar daar is weinig meer van te merken. Putten en kuilen (waarvan u in de regentijd wél kunt zien hoe groot ze zijn maar niet hoe diep!) maken het rijden op de weg niet tot een aangename rit en het is zeker af te raden om de weg met een gewone auto te berijden. Een hoog op de wielen staande 4WD en trucks komen er wel door, zij het met veel moeite. De weg eindigt bij Basse Santa Su, zo'n 300 kilometer naar het oosten. Het is de belangrijkste verkeersader in Gambia. De weg werd, hoewel nog niet gereed, op 4 oktober 1988 officieel in gebruik gesteld bij de herdenking van het feit dat het 25 jaar geleden was dat de voorbereiding om tot onafhankelijkheid te komen begon. In de volksmond wordt de weg Transgambia Highway genoemd, niet te verwarren met de Senegambia Highway, die het zuiden van Senegal met het noorden verbindt via Soma en de veerdienst naar Farafenni. Er wordt hard gewerkt om de weg geheel vierbaans te maken, maar er kan alleen aan gewerkt worden gedurende het droge seizoen. Te vrezen valt dat, wanneer de weg geheel gereed is, het begin, ruwweg voorbij Serekunda, weer aan een hernieuwde laag asfalt toe zal zijn.

Banjul (een naam die door velen ten onrechte wordt uitgesproken als Bandzjoel, het is gewoon Banjoel), de hoofdstad van Gambia moet natuurlijk bezocht worden, maar men moet er zich niet te veel van voorstellen. Het heeft, oppervlakkig gezien, iets weg van een klein Engels stadje, voor zover men niet verder kijkt dan hetgeen er aan de belangrijkste straten gebouwd is, maar wel veel kleurrijker.

De entree tot Banjul is het vermelden waard. Aan het begin van de Independence Drive passeert u Arch22. Dit is een monument ter herinnering aan het feit dat op 22 juli 1994 de militairen het bewind overnamen van de van corruptie verdachte eerste president van Gambia Sir Dawda Jawara. Arch22, (naar Frans voorbeeld) ontworpen door architect Pierre Goudiaby, rust op acht zuilen waarover een huisvormige overkapping met het wapen van Gambia. 'Welcome to Banjul' leest u boven de doorgang. Het 35 meter hoge object dat in opdracht van de tijdelijke militaire regering werd uitgevoerd, was zeer omstreden vanwege de hoge kosten (ongeveer 1 miljoen Amerikaanse dollars). Het plein vóór Arch22 behoort eveneens tot het monument. Op dit plein staat het beeld van een militair die een kind op zijn arm draagt en een V-teken maakt. Oorspronkelijk was hier een fontein gepland.

De Arch zelf herbergt een kleine dependance van het nationale museum vooral gericht op de volkeren van het land en een café-restaurant. Vanaf het platform boven heeft men een fraai uitzicht over Banjul.

De beelden van musicerende mannen aan de andere kant van de Arch staan symbool voor de belangrijkste volkeren en hun onderlinge verbondenheid. De drumspeler vertegenwoordigt alle volkeren, de koraspeler staat voor de Mandinka, Wolof en Fula hebben de kalomspeler als vertegenwoordiger en voor de diverse Serervolkeren is een balafonspeler neergezet.

In de onmiddellijke omgeving van de Arch bevindt zich het monument ter nagedachte-nis aan de omgekomen onbekende soldaten.

Diverse wijken In Banjul ademen nog armoede uit hetgeen duidelijk te zien is aan de huizen en de staat waarin zij verkeren. De laatste jaren is er veel aan de infrastructuur

verbeterd en zijn de open riolen uit het stadsbeeld verdwenen. Zo'n 100 jaar geleden was dat wel even anders. Toen was cholera aan de orde van de dag. De wijk tegenover de haven van Banjul heeft z'n bijnaam aan die periode te danken en heet Half Die (halfdood). Als u de moeite neemt om er eens te kijken, dan kunt u zich misschien nog een voorstelling maken van de herkomst van de bijnaam. Nog slechts enkele jaren terug verbaasde u zich erover dat hier niet veel meer en veel frequenter epidemieën voorkwamen. Maar nog steeds wordt u via opschriften op de muren een hartelijk welkom toegeroepen. 'Welcome to Half Die' is de nauwelijks opwekkende leuze die op sommige muren geschilderd is. Als u langs de haven wandelt en u volgt de Liberation Avenue, dan krijgt u een leuke indruk van hetgeen Gambia te bieden heeft. Er scharrelen honderden

mensen rond die wachten op een baantje, wat dan meestal bestaat uit het laden of lossen van de vele trucks die op een vrachtwagen wachten. Kijk eens onder de trucks en u zult ontdekken dat de Gambiaan vindingrijk is bij het creëren van slaapplekken. Truckers slapen onder hun wagen, lekker in de schaduw en sommigen zien zelfs kans om een hangmat tussen voor- en achteras te spannen. Te midden van al die havendrukte krioelt het van kooplui die letterlijk van alles aanbieden wat niet op de toerist gericht is. U kunt er badhanddoeken, schoenen, plastic teilen in alle vormen, maten en vooral kleuren kopen, maar ook een cassettebandje of twee aardappels. Als u er toch bent, probeer dan eens de Gambiaanse shoarm... ah. Banjul is in de loop van de tijd vele malen geteisterd door watersnoden. Diverse namen herinneren daaraan. Een van de opval-



Arch 22